

مروری بر نتایج نپوستن ایران به کنوانسیون برن در گفت‌وگوی «ایران»
با مدیر انتشارات بین‌المللی «شمع و مه»

بدون کیی رایت به رسمیت شناخته نمی شویم

کتاب

مریم شهبازی

روزنامه‌نگار

در شرایطی که ایران هنوز به کنوانسیون برن با معاهده بین‌المللی مشهور به کیی رایت در حمایت از مؤلفان و آثار ادبی و هنری نپیوسته است، برخی ناشران گام‌هایی در رعایت حقوق کیی رایت برداشته‌اند. هرچند که افشین شهنه‌تبار، مدیر انتشارات بین‌المللی «شمع و مه» این گام‌ها را ناگافی دانسته و بی‌توجهی به ضرورت‌های قبول این معاهده را عاملی مهم در مهجور ماندن صنعت نشرمان در مجامع بین‌المللی می‌داند. درک‌بگفت امروزمان با این ناشر ایرانی - انگلیسی، نکاتی را درباره‌ا و اگرهای پیش روی ناشران ایرانی در مراودات خارجی و همچنین فعالیت‌های داخلی مرتبط با آن می‌خوانید.

چندسالی است که شاهد تلاش برخی ناشران در خرید قانونی حق انتشار آثار خارجی هستیم؛ آن‌هم در شرایطی که ماهونز به کنوانسیون برن با معاهده مشهور کیی رایت نپیوسته‌ایم. این اقدام خودجوش برخی ناشران داخلی در رعایت قانون کیی رایت را بر خاسته از چه عواملی می‌دانید؟

خب اینجا بحث اخلاق حرفه‌ای در میان است، واقعیت این است که اگر برای چنین اقداماتی پیشقدم نشویم ناشران خارجی و مجامع بین‌المللی نشر ما را به رسمیت نمی‌شناسند.

خب این از دلایل پیشقدم شدن ناشران ایرانی است، باقیمت‌ارز و از طرفی تیراز پایینی که کتاب در کشورمان دارد ناشران خارجی چطور تن به این توافق می‌دهند؟

تیراز کتاب در ایران پایین است، بحث تفاوت قابل توجه قیمت ارز با پول خودمان هم در میان است اما این‌طور نیست که فکر کنید روال این کار تنها بر اساس تعارف انجام می‌شود! آقای هاشمی‌نژاد مدیر انتشارات افق از پیشگامان مبادله قانونی رایت در کشورمان است، از همان حدود پانزده سال قبل خیلی خوب پیش رفت و کوشید تا روند انتشار برخی آثار خارجی و ترجمه آنها را در کشورمان طبق روال جهانی انجام بدهد. خوشبختانه تعداد این قبیل ناشران امروز خیلی بیشتر از قبل شده و ناشران دیگری از جمله ققنوس، مروارید، افق و ثالث هم حق رایت

برخی آثار خارجی را از ناشر اصلی خریداری می‌کنند یا حداقل برای کسب رضایت صاحب اثر می‌کوشند.

البته تبادل رایت آثار در شرایطی که در قوانین داخلی خودمان فکری برای حفظ حق ناشری که امتیاز کتابی را از ناشر خارجی آن خریده نشده، این تلاش جز حفظ وجهه بین‌المللی مان فایده چندانی ندارد!

بله، متأسفانه یکی از مهم‌ترین مسائلی که در رابطه با معاهده برن با آن روبرو هستیم، فقدان قانون کیی رایت داخلی برای عرصه ترجمه است و گرنه همان‌طور که اشاره شد افرادی نظیر مدیر انتشارات افق کار خود را در این زمینه خیلی خوب شروع کردند. حل این مسأله تنها نیازمند اهتمام متولیان امر در ثبت اطلاعات ناشری است که حق امتیاز ترجمه اثری را خریده و البته در نظر گرفتن قوانین و اقدامات بازرانه برای جلوگیری از ترجمه مجدد.

اما گفتید در چنین شرایطی چه دلایلی سبب می‌شود که ناشران خارجی در مواردی حتی بدون دریافت پول اجازه انتشار کار را به فارسی بدهند؟

یک طرف ماجرا تحت تأثیر احترامی است که برای ناشر خارجی قائل می‌شویم. وقتی می‌بینند که فلان ناشر ایرانی با آنکه کشورش به معاهده برن نپیوسته اما خود را ملزم به رعایت آن می‌داند سختگیری کمتری به خرج می‌دهند. اما

نکته مهم‌تر آن است که زبان فارسی به سبب جغرافیای محدودی که دارد برای آنان هیچ خطری محسوب نمی‌شود. تا جایی که من دیدم، تقریباً تمام ناشران خارجی برای تبادل رایت یک اثر به فارسی پولی را مبادله نمی‌کنند. اگر هم بحث پول به میان بیاید، بسیار کم خواهد بود.

پیوستن به معاهده کیی رایت مسأله حاکمیتی است؛ چیزی نیست که انتظار حل آن را از شخص وزیر فرهنگ و ارشاد اسلامی داشته باشیم.

البته دولت می‌تواند در همراهی با مراجع قضایی این مشکل را در عرصه داخلی حل کند

افشین شهنه‌تبار، مدیر انتشارات بین‌المللی «شمع و مه»

ناشرانی که با خرید رایت آثار دست به ترجمه آنها می‌زنند در داخل کشور یا چه مشکلاتی روبرو می‌شوند؟

مهم‌ترین مسأله برای این ناشران داخلی، کاستی بزرگی است که در قوانین داخلی با آن روبرو می‌شوند. اگر من ناشر موفق به خرید رایت کتابی بشوم هیچ تضمینی نیست که ناشر دیگری هم دست به ترجمه آن نزند.

چرا صوف مرتب با کتاب پیگیری می‌کنند؟ این کاستی از وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی و نهادهای قانونگذار نیستند؟

اتفاقاً این مشکل بارها پیگیری و به بخش‌های مختلف ارجاع داده شده است. چه به بخش حقوقی وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی و چه به مجلس شورای اسلامی در تمامی دوره‌ها و طی سی سال گذشته. متأسفانه تا به امروز هم نتیجه‌ای به دنبال نداشته است. ما به یک کیی رایت داخلی نیاز داریم. البته پیشنهادها بی‌سرانجامی مطرح شده، اینکه اولین ناشر ترجمه یک اثر انحصار آن را به دست بگیرد، تازه با ورود ناشران زیرزمینی و کتاب‌سازها، مشکلات بیشتر هم شده است. برای همین ناشران داخلی علاقه چندانی به خرید رایت آثار و قبول دردهای آن ندارند. هرچند که خوشبختانه هنوز ناشرانی هستند که کار اخلاقی برای آنان در اولویت است و برای انتشار قانونی ترجمه یک کتاب تلاش می‌کنند.

آقای شهنه‌تبار شما از جمله ناشرانی هستید که در عرصه بین‌المللی هم حضور فعالی دارید و قواعد این بازی را می‌دانید. از طرفی با قوانین داخلی هم آشنا هستید. با این حساب شما جزو طرفداران پیوستن به معاهده برن هستید؟

من صد درصد موافق هستم چراکه لطمات آن را لمس کرده‌ام. نکته مهم اینکه آسیب‌های نپیوستن به این معاهده تنها متوجه حوزه نشر نیست و لطمات آن متوجه تمام بخش‌های صنعتی کشور می‌شود.

دولت در این زمینه چه کار می‌کند؟

عده‌هاش ساخته‌اند؟ پیوستن به معاهده کیی رایت یک مسأله حاکمیتی است؛ چیزی نیست که انتظار حل آن را از شخص وزیر فرهنگ و ارشاد اسلامی داشته باشیم. البته دولت می‌تواند در همراهی با مراجع قضایی این مشکل را در عرصه داخلی حل کند.

صرف نظر از سایر حوزه‌ها، اگر مبنای صحبت ما فقط حوزه کتاب باشد با این گفته که پیوستن به معاهده کیی رایت به ضرر صنعت نشرمان می‌شود موافق هستید؟

نه، اصلاً این‌طور نیست که بگوییم قبول آن هزینه‌های بسیاری را به صنعت نشرمان تحمیل می‌کند.

خب مادر قبول معاهده کیی رایت با مسائلی نظیر تفاوت قیمت از چاپ داخلی و از طرفی تیراز پایین کتاب‌ها مواجه هستیم!

بله، اما چرا به این مسأله از سوی دیگری نگاه نکنیم؟ آن‌که تنها ضرر ندارد بلکه سودآور هم خواهد بود. نمی‌دانم چرا عده‌ای از ناشران و مسئولان فقط به پولی که قرار است ما در رایت کتاب هزینه

کنیم اشاره می‌کنند؟ وقتی ایران عضو کنوانسیون برن شود دیگر فقط بحث خرید ما در میان نیست. با پیوستن به معاهده کیی رایت به راحتی آژانس‌های ادبی مان فعال شده و آثار ناشران ایرانی را با قیمت معقولی به ناشران خارجی عرضه می‌کنند. در چنین شرایطی، مسیر بن‌بستی که پیش‌روی آثار تألیفی مان قرار گرفته باز می‌شود و آثار ما به دنیای بزرگ‌تری راه پیدا می‌کند. قبول قانونی کیی رایت یک سود دوطرفه محسوب می‌شود.

کسب سود دوسویه نیازمند آن است که آثار تألیفی معاصر داخلی هم ظرفیت لازم برای عرضه خارجی را داشته باشند! این خیلی اشتباه است که همه چیز را به آثار ادبی کلاسیک فارسی محدود کنیم. شکی در این‌باره که آثار کهن ایرانی جایگاه مهمی در قله‌های جهانی ادبیات یافته‌اند نیست. اما در آثار معاصرمان هم ظرفیت زیادی برای ترجمه و عرضه به مخاطبان خارجی وجود دارد. این حاصل تجربه شخصی خودم در زمینه فعالیت‌های بین‌المللی عرضه نشر است. وگرنه از خلق آثار کلاسیکمان قرن‌ها گذشته و دیگر شامل آن قانون زمانی پنجاه ساله در بحث خرید و فروش امتیاز نمی‌شوند. برعکس آن چیزی که برخی گمان می‌کنند، امروز سود با آثار معاصر و نوشته‌های نویسندگان جوان است. اگر فقط بخش کمی از پول حاصل از فروش رایت آثار به نویسنده ایرانی برسد چقدر شرایط برای او عوض می‌شود؟! برخی از پول نداده شاک می‌زنند و می‌گویند که نمی‌ارزد!

اینکه هنوز معاهده کیی رایت را نپذیرفته‌ایم چه تأثیری در فعالیت‌های خارجی شما ناشران دارد؟

مهم‌ترین آسیب این بی‌توجهی در آن است که من ناشر در مراودات بین‌المللی به ناچار باید به عنوان ناشر غیرایرانی و انگلیسی‌کار کنم تا از فعالیت در چهارچوب قوانین بین‌المللی کیی رایت و همچنین اتحادیه اروپا محروم نشوم و چه مسأله‌ای می‌تواند برای من ایرانی از این دردناک‌تر باشد! آن‌هم در شرایطی که تمام تلاش معرفتی آثار تألیفی خودمان به دیگر کشورها است!

اگر قرار باشد به عنوان ناشر ایرانی فعالیت کنید با چه مشکلاتی مواجه خواهید شد؟

نمی‌توانم! آنقدر به مواضع قانونی ریزو درشت مواجه می‌شوم که از ادامه راه بازمی‌مانم.

حالا بماند که ناشران خارجی هم مواجه خوبی با ناشران ما ندارند، نمونه‌اش ماجرای که چند سال قبل در نمایشگاه کتاب فرانکفورت رخ داد و برخی ناشران خارجی به ناشران ما اتهام درزدی زدند!

متأسفانه مواجهه با این قبیل برخوردها هم کم نیست. هرچقدر هم ناشران داخلی برای کسب اجازه انتشار یک کتاب تلاش کنند، باز هم دایره فعالیت‌های آنان بسیار محدود می‌شود. هم به سبب تحریم‌ها و هم به دلیل آنکه هنوز معاهده کیی رایت را قبول نکرده‌ایم، برای انجام کم‌ترین مرابده مالی، برای جابه‌جایی حتی پنجاه یورو هم باید سراغ شخص سومی که صرفاً است برویم! خب هیچ ناشر خارجی برای این مقدار ناچیز از پول صرفه‌جویی نمی‌رود که حتی ممکن است او را به فهرست سیاه هم بکشاند. اینها برای ناشر تحقیرکننده است. با این حال ما اهالی کتاب می‌دانیم که هنوز شرایط حاکمیتی برای پیوستن به این معاهده فراهم نشده است. اما برین خواسته تأکید داریم که متولیان وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی در همکاری با نهادهای ذی‌ربط، حداقل قانون کیی رایت داخلی را برقرار کنند. از این طریق، هم مترجم و ناشر آسیب نمی‌بینند و هم اینکه آشفته بازاری که در عرصه ترجمه شاهد هستیم قدری سر و سامان پیدا می‌کند.

فرهنگ

سوگواره «بانوی آب و آیین»

مراسم سوگواره «بانوی آب و آیین» به مناسبت شهادت حضرت فاطمه (س) با حضور سیدعباس صالحی، وزیر فرهنگ و ارشاد اسلامی، جمعی از اصحاب فرهنگ، هنر و رسانه و معاونان، مدیران و کارمندان وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی در سالن معاونت سینمایی وزارتخانه برگزار شد. سخنران مراسم سوگواره «بانوی آب و آیین» حجت‌الاسلام والمسلمین محمدعلی مهدوی‌راد است. در این مراسم حضور داشتند: اشعار در مدح حضرت فاطمه (س) خواندند. سیدمهدی شجاعی نویسنده، در این مراسم با اشاره به رمان «کشتی پهلوگرفته»، گفت: ۴۰ سال پیش که رمان «کشتی پهلوگرفته» منتشر شد تا سال‌ها جزو فروش‌ترین آثار ادبی به‌شمار می‌رفت، در همه این سال‌ها تلاش کردم به برخی اهالی ادب بفهمانم که این اثر به لحاظ ساختار و مشخصات یک رمان است، اما برخی اصرار داشتند نام روزه ادبی را روی آن بگذارند که بنده هم به‌خاطر ساحت مقدس حضرت زهرا (س) پذیرفتم.

محسن جوادی سرپرست معاونت امور فرهنگی

وزیر فرهنگ و ارشاد اسلامی در حکمی، محسن جوادی را با حفظ سمت، به عنوان سرپرست معاونت امور فرهنگی این وزارتخانه منصوب کرد. معاون فرهنگی وزیر فرهنگ و ارشاد اسلامی به دلایل شخصی و به‌رغم میل باطنی از وزیر درخواست استعفا کرد و سیدعباس صالحی با پذیرش این استعفا با قدرانی از رفتار عاطفی و مسئولانه وی و آرزوی بهبودی برای همسر ایشان، جوادی را به عنوان سرپرست این معاونت معرفی کرد.

اخبار

جشنواره «سینماحقیقت» نشان دهنده بضاعت سینمای مستند ایران است

رئیس‌فرازاده رئیس سازمان سینمایی به همراه مهدی شفیعی معاون توسعه و منابع سازمان سینمایی از مرکز گسترش سینمای مستند، تجربی و پویانمایی بازدید کرد و در جریان روند برگزاری هجدهمین جشنواره فیلم مستند ایران «سینماحقیقت» قرار گرفت. فرازاده با اشاره به اهمیت اندیشه و نوآوری در سینمای مستند گفت: اینکه جشنواره «سینماحقیقت» به عنوان یک رویداد تخصصی، توانسته به هجدهمین دوره پای بگذارد، نشان دهنده بضاعت سینمای مستند ایران است. سینمایی که فارغ از حال و هوای روز و درگیری جذب مخاطب انبوه، مستقل، مطالبه‌گر، انتقادی و خردمندانه بوده است. مهم است که جشنواره هجدهم «سینماحقیقت» با کیفیت و در فضایی تعاملی برگزار شود. /هنرآنلاین

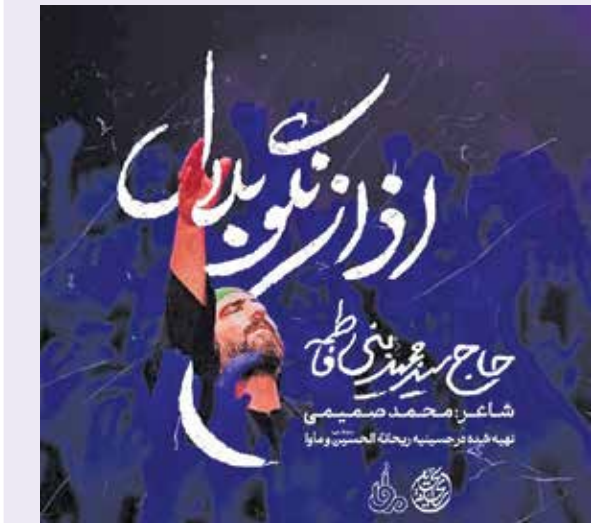
مارکو گریگوریان، هنرمندی مهم از لحاظ فعالیت‌های صنفی

نمایشگاه آثار و زندگی مارکو گریگوریان با حضور معاون هنری وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی در موزه هنرهای معاصر تهران افتتاح شد.

نادر رضایی، مارکو گریگوریان را هنرمندی مهم از لحاظ فعالیت‌های صنفی دانست و گفت: حرکت مارکو گریگوریان از آن جهت مهم است که می‌تواند در حوزه فرهنگ و هنر به یاری دولت و حاکمیت در بحث واسطه‌گری دولتی و شخصی و به‌رغم میل باطنی از وزیر درخواست استعفا کرد و سیدعباس صالحی با پذیرش این استعفا با قدرانی از رفتار عاطفی و مسئولانه وی و آرزوی بهبودی برای همسر ایشان، جوادی را به عنوان سرپرست این معاونت معرفی کرد.

خانواده محترم
زننده یاد دکتر حسین نعمت‌اللهی
در گذشت آقای دکتر حسین نعمت‌اللهی را تسلیت عرض نموده، برای آن مرحوم آرامش ابدی و برای بازماندگان صبر و شکیبایی آرزو مندیم.
شرکت آسفالت طوسی

عزادت گل را خانواده گم
باید ابد و دولت و معارف گل‌بانی همیش بند برای مجالس ترجمه آیتان را از پنج ویرایشی برانیم
موسیقی حضرت فاطمه زهرا
شاهد ثبت ۸۲۹۸ تأسیس ۱۳۱۸
دفتر مرکزی میدان نیابوران: ۲-۲۲۸۲۳۳۷۱
سفرش تاج گل ۰۲۰۰۲۰۰۲۳۳۰ همراه ۰۹۱۲-۲۵۸۲۷۱۲
صنعت سینما طوسی: ۰۲۱۳۳۳۳۳۰۰۰ شماره پیام ۰۲۷۰-۲۷۰
www.Fatemehzohra.org

دستگاه باید در خدمت معنا باشد. «تماهنگ» «اذان نگو بلال» با نواز سید محمد بنی فاطمه در آستانه دفتر مرکزی میدان نیابوران: ۲-۲۲۸۲۳۳۷۱ سفرش تاج گل ۰۲۰۰۲۰۰۲۳۳۰ همراه ۰۹۱۲-۲۵۸۲۷۱۲ صنعت سینما طوسی: ۰۲۱۳۳۳۳۳۰۰۰ شماره پیام ۰۲۷۰-۲۷۰ www.Fatemehzohra.org

باید بگویم ۷ مقام موسیقی قرآنی داریم که شامل صبا، ناهاد، عجم، بیات، سه‌گاه، حجاز و رست است که نغمه‌های قرآنی است. ما ۷ دستگاه و ۴ آواز ایرانی هم داریم که به ردیف آوازی مشهور هستند. در موسیقی امروز باید مرکب خوانی کرد تا مخاطب جذب شود؛ یعنی باید دستگاه‌های مختلف را استفاده کرد و نمی‌توان با سه‌گاه شروع کرد و خاتمه داد. مخاطبان امروز دوست دارند مرکب خوانی شود. در نوحه هم باید یک دستگاه موسیقی را با یک مقام مرکب کرد که این اتفاق در این اثر رخ داده است. دستگاه‌های ایرانی و مقام‌های قرآنی در این اثر تلفیق شده‌اند. بخش اول این نوحه پاپ است و در دستگاه خاصی نیست و در ادامه مرکب شده

در بخشی از شعر این اثر گفته می‌شود: «تو آسمون خونه، زمون اذونه» که کلمات داخل آن دارای وجه موسیقی هستند و موجب تقویت موسیقی اثر می‌شوند. نکته دیگر اینکه حاج سید مجید بنی فاطمه در میانه این نوحه اذان می‌گوید که وجه موسیقی آن بسیار تکان‌دهنده است. دستگاه موسیقی که در آن اذان گفته می‌شود با دستگاه و خط موسیقی تصنیف متفاوت است و نشان می‌دهد رازی تغییر می‌کند. این خود یک فضا سازی است؛ گویی دوربین از روی صورت رازی، روی صورت مؤذن می‌رود. اگر دستگاه موسیقی این اجرا با هم یکسان و در یک خط بود، این بافتارمندی از دست می‌رفت. در خصوص بُعد موسیقایی این نیز

آن تنها یک بند است که فرازهای مختلفی دارد. بعد از اذان گفتن، فرازها متفاوت می‌شود و بر محور عبارت «اذان نگو» بنا شده است. گاهی بد نیست قالب‌ها را بشکنیم. هر قاعده و قالبی تا جایی که به معنا اضافه کند، کارایی دارد و باید به آن پایبند بود، اما اگر این قواعد و قالب‌ها دست و پاگیر باشند بهتر است نوحه‌سرا ماجراجویی کند و قالب را بشکند. در این نوحه بدون اینکه بگویم خانه‌ای وجود دارد، افراد خانواده کنار بستریک بیمار هستند و به مؤذن می‌گویند برای مردم درد بیمار اذان بگوید؛ این اتفاق را در فضای نوحه می‌بینیم. این نکات، مستقیم گفته نشده است اما بافتارمندی اثر این را می‌رساند.

یادداشت
محمد صمیمی
شاعر آیینی و نوحه‌سرا
اثر فاخر «اذان نگو بلال» که این روزها به مناسبت ایام شهادت حضرت زهرا (س) با نواز سید مجید بنی فاطمه منتشر شده مورد استقبال قرار گرفته و نیاز است برای مردم بیشتر تبیین شود تا افراد به‌تر آن را درک کنند و بهره ببرند. در سال‌های اخیر نوحه‌ها در قالب بند یا ۳-۴ فراز تولید می‌شوند که به کلاسیک مشهور است و نوحه‌سراها تلاش می‌کنند به آن وفادار باشند، اما در اثر «اذان نگو بلال»، این رسم همیشگی اتقاق نیافته و گویی شعر